

oud broek.nl

SEPTEMBER 2009

- *Keesie van Wum van Daan*
- *Iedere dag een gebakje...*
- *Vijftig jaar Bakker- Roelestraat*

Adrie Beunder tekent al sinds hij een potlood kan vasthouden:

‘Kijk, dit is het café van Keesie van Wum van Daan’

Ja, hij herinnert zich nog goed, zegt Adrie Beunder, hoe het was voordat Broek in Waterland door een autoweg in tweeën werd gedeeld. Adrie is van 1932. Als jongetje van vier liep hij van de Broekermeerdijk langs de Eilandweg en de Dorpsstraat naar de kleuterschool aan de Laan. “Naar juffrouw Tromp, een schat van een mens.”

Hoe moeten wij ons het dorp zonder die snelweg voorstellen? “De weg loopt door de achtertuinen van de huizen aan de Laan, die toen veel langer waren,” legt Adrie uit. “Het water was veel breder dan het nu is; stel je maar voor: de melkboten konden er keren.”

Dat de tuinen aan de Laan moesten worden ingekort, was misschien wel de minst vergaande ingreep van alles wat nodig was voor de aanleg, in 1938, van een autoweg midden door Broek in Waterland. Veel ingrijpender was dat aan de Dorpsstraat en de Jaagweg, die daar haaks op stond, 22 boerderijen, huizen en winkels moesten worden afgebroken.

Adrie Beunder - ‘ik teken al sinds ik een potlood kan vasthouden’ - heeft ze allemaal getekend of geschilderd. Als voorbeeld nam hij prentbriefkaarten en foto’s, veelal gemaakt door zijn oom die net als hij goed kon tekenen, maar ook mooie foto’s maakte. Niet alleen de Jaagweg en de Dorpsstraat - Adrie Beunder heeft zo ongeveer het hele oude dorp, dat wat is verdwenen en dat wat er nog is, in beeld gebracht.

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Dick Broeder	Voorzitter	<i>d.broeder@hetnet.nl</i>	020-4033032
Hillebrand Kuypers	Secretaris	<i>h_kuypers@hotmail.com</i>	020-6838360 06-49875716
Atsie Drijver	Penningmeester Collectie	<i>atsiedrijver@zonnet.nl</i>	020-4031201
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen, Collectie	<i>j.maars@planet.nl</i>	020-4031118 06-53923773
Frouke Wieringa	Broeker Bijdragen	<i>brawier@xs4all.nl</i>	020-4031858

Medewerkers: Nico Merkelijn, Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit.

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Heems Weer 58,
1151 EX Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <http://www.oudbroek.nl> • Rabobank: 31.07.02.194

Aan de Broekermeerdijk woonde Adrie met zijn ouders, grootouders, broertjes en zusje in het huis met de hoge hooisluur, dat daar nog altijd staat. Opa was boer; in 1913 was hij van Monnickendam naar de Broekermeerdijk verhuisd. "In 1916, tijdens de grote watersnood, stuurde opa mijn vader, die toen zestien jaar was, met de koeien naar de Beemster. Daar is mijn vader een tijd lang bij een bakker onder dak geweest." "Je bent achter dat huis aan de Broekermeerdijk nog bijna verdronken," weet Adrie's vrouw Elly uit verhalen. "Klopt," zegt Adrie. "Mijn broertjes en ik hadden een zeepkist-auto met touwtjes als stuur. We gingen dan achter het huis de bocht om, maar op een gegeven moment brak een touw en kwam ik in de sloot terecht. Mijn broertje Kees heeft me eruit gehaald." "Aan je bretelletjes kon hij je optrekken," zegt Elly, die koffie zet en zich daarna niet meer met het gesprek wil bemoeien. Ze gaat rommelen in de tuin. "De wc stond aan die sloot," vertelt Adrie. "De koeien stonden verderop in de Broekermeer, waar mijn opa een stuk land had. We brachten de melk naar kaasmakerij Bruijn aan het Havenrak; die werd daar opgehaald en dan naar Amsterdam gebracht. Och, wat kreeg je voor die melk? Ik denk een paar centen de liter."

Toen hij vijf was, verhuisden Adrie's ouders naar Wagengouw 80, waar nog twee zusjes werden geboren. Na zijn huwelijk met Elly ging Adrie in de buurt van zijn ouders wonen, ook aan de Wagengouw. "Kijk," zegt Adrie nadat hij een boek heeft gepakt met foto's van zijn vele tekeningen en schilderijen. "Dit zijn de laatste klompen van mijn moeder. Als ze voor de deur stonden, wist je: ze is thuis."

Keesie van Wum

Zullen we, aan de hand van de tekeningen van Adrie, even teruggaan naar die 22 huizen aan de Jaagweg en de Dorpsstraat - naar de tijd waarin Broek in Waterland nog niet werd doorsneden door een autoweg? De Dorpsstraat liep destijds door tot aan de winkel/woning van Stöve (nu bij de zuidelijke ingang van de voetgangerstunnel). Haaks erop dus de Jaagweg, waarvan nog een klein stukje over is.

Adrie laat een tekening zien van de winkel aan de Dorpsstraat van de weduwe Groot, zeg maar Keesie van Wum van Daan. "Zo ging dat toen: Wum was haar vader en Daan was haar man." Beunder vertelt: "Je had hier destijds veel maaiers uit Gelderland en het Duitse grensgebied, die door de week bij Keesie rookwaar haalden. Op zondag hadden ze vrij en dan liepen ze eigenlijk met hun ziel onder de arm. Keesie haalde hen binnen in haar woonkamer; ze schonk hun dan een borreltje in. Geleidelijk werd haar zaak een café met vergunning, 'De Concurrent' ging het heten." Beunder wijst naar de stenen lantaarnpaal in de tuin van De Concurrent. "Mooi hè, dat dergelijke stenen lantaarnpalen nu terug zijn in de oude kern van het dorp."

Waar De Concurrent (zie de tekening bovenaan dit artikel) precies stond? "Naast Stöve had je Bergman, ietsje naar achteren Postma en daarnaast zat De Concurrent. Daar weer naast zat Van Vuure, een kouwe bakker zoals je er hier veel had. Een bakker dus, maar dan één die niet zelf brood bakt, maar brood van een warme bakker verkoopt." Behalve de oude huizen, boerderijen, winkels, cafés en molens die Broek in Waterland

rijk is (geweest), heeft Adrie Beunder, in acrylverf, ook mensen geschilderd. "Kijk, op verzoek van Gerrie Meijn heb ik zijn opa geschilderd, op de rode klompen die hij altijd droeg." We zien ook Adrie zelf met zijn - inmiddels overleden - broer Kees op het ijs, en Adrie met zijn zonen Ron en Patrick schaatsend tussen wuivend riet. Het zijn mooie, heel bijzondere schilderijen, die u, lezer, eigenlijk zou moeten kunnen zien.

Beunder heeft ook in opdracht, aan de hand van foto's, verdwenen panden geschilderd. "Hier, de boerderij van Gerrit de Gier; zijn kinderen wilden die graag als schilderij hebben." Soms tekende hij huizen nog snel voordat ze werden gesloopt. "Het oude vissershuisje op de Molengouw waar De Vries woonde, ziet u hier vlak voordat het werd afgebroken. Ze hebben het nog naar het Openluchtmuseum in Enkhuizen willen brengen om het daar weer op te bouwen, maar dat werd te duur."

De boerderij van Postma, Charles Kok (met pijp) en Jan Beunder, de opa van Adrie.

Erepoort

Naast een enorme hoeveelheid foto's van zijn tekeningen en schilderijen heeft Adrie Beunder ook een ongelooflijk lange rij boeken met foto's en prentbriefkaarten die de geschiedenis van Broek in Waterland vertellen. Noem een gebeurtenis - en Adrie heeft er foto's van met het bijbehorende verhaal. Wilt u iets weten over de viering van de bevrijding van de Fransen in 1913? Luister en kijk mee!

"De dorpsbewoners waren op zijn Frans gekostumeerd. Kijk, daar heb je Napoleon en in het Havenrak vaart De Zeven Provinciën. Alle buurten hadden hun eigen erepoort gemaakt," vertelt Beunder. "Op de muziektempel in het Havenrak staat het bestuur van Havenrak en Dorpsstraat. De brug naar de tempel werd aan beide zijden verlicht door vetpotjes."

Adrie zou het mooi vinden als de muziektent, de Wilhelmina-tempel, terugkeert in het Havenrak.“ Kijk maar op deze foto, hoe fraai de Wilhelmina-tempel in het water lag.”

“We hadden hier vroeger een fanfare, die is er niet meer. Maar onze zangvereniging kan in de Wilhelmina-tempel optreden, er zou piano kunnen worden gespeeld.” Beunder ziet er al tekenaars en schilders zitten en toeristen, die er hun broodje eten. “En waarom zouden oude Broekers er niet bij elkaar kunnen komen? De jeugd kan er muziek maken - nou, dat hoeft echt niet tot diep in de nacht en keihard te zijn.”

Amor

Uit de jaren dertig dateert een foto van Land over Zand, nog steeds een groots gebeuren tijdens de Broeker Feestweek in augustus. “Die race door weilanden en sloten eindigt nu bij het Havenrak; vroeger moesten ze aftikken aan de grote boom op het Kerkplein. Van alle mannen op deze foto is er nog maar één in leven, Van Zaanen die aan de Draai woont.”

Op een foto uit 1941 zien we een gekostumeerd bal op het bevroren Havenrak. Een oom van Adrie schaatste rond als Amor, met vleugeltjes en liefdes-pijl-en-boog. Tini Bijl was Boefje en Herman Spaans had zich er bepaald niet gemakkelijk vanaf gemaakt: hij ging verkleed als boerenkool met worst. “Hij heeft toen geloof ik de derde prijs gewonnen, ik meen een paar zilveren rijksdaalders,” zegt Beunder. “Ja, ze reden rondjes voor de jury, die bestond uit burgemeester Peereboom, dokter Parree, gemeentesecretaris Van Dieren en schoolhoofd meester Smit.”

Beunder heeft ook foto's van de vreemdelingenboot - nu zouden we zeggen: toeristenboot - die uit Amsterdam kwam en aanlegde bij De Erven. “Daar stapten de toeristen uit om hier naar de kaasmakerijen te gaan en naar de antiekzaakjes. Waar nu het Pannekoekenhuis zit, verkocht Piet Heijloo antiek. Rechts van de winkel was een kralentuin; nu is er nog maar één, aan het Havenrak.”

Adrie Beunder is niet het type van ‘vroeger was alles beter’. “Broek in Waterland is geen museum; er moet ook worden geleefd.” Sommige veranderingen betreurt hij. “Op deze foto zie je een mooi doorkijkje van Leeteinde naar Roomeinde. Dergelijke door-kijkjes zijn er bijna niet meer. De mensen zetten hoge schuttingen van hardhout of hoge coniferen rond hun tuinen. Ieder beschermt de eigen spullen, sluit zich op in huis en tuin. Dat vind ik jammer.”

Over het geheel genomen vindt Adrie Beunder zijn dorp nog altijd prachtig. Hij sluit zich aan bij een toeriste die hier had rondgelopen. Op de prentbriefkaart aan een vriendin, die Adrie in zijn collectie heeft, schreef ze dat ze ‘in het mooiste dorpje van Nederland’ was geweest. Dat was in 1900.

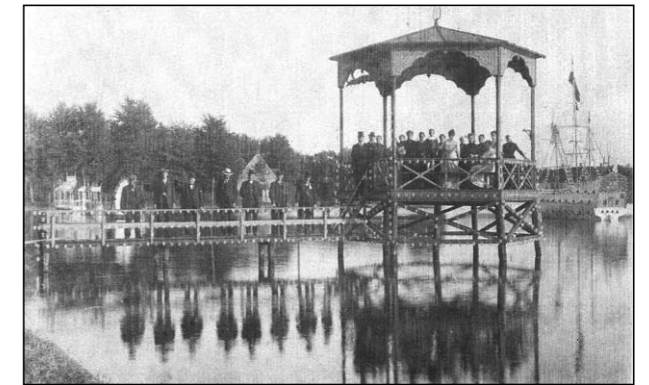
Hanneke de Wit

Muziektent ‘in harmonie met de omgeving’

Op een familiefeestje werd mij verteld dat er vergevorderde plannen zijn om de Wilhelmina-tempel in het Havenrak te herbouwen op de plaats waar hij vroeger vele jaren heeft gestaan.

Dat bericht deed mij als oud-Broeker goed. Ik heb goede herinneringen aan de Wilhelmina-tempel. Hij stond altijd mooi te zijn, als ik keek vanaf het erf van mijn geboortehuis (Laan 4), vanaf de straat aan het Havenrak, het Kerkplein of de Broekermeerdijk. Met zijn witte doorzichtige constructie was hij altijd in harmonie met de omgeving, 's zomers met het blad aan de bomen, maar ook 's winters, als de takken kaal waren, met de veelkleurige huizen aan het Havenrak.

Hoewel zijn verschijning bij stil weer de indruk gaf of hij boven het water zweefde, gaf het bouwwerk dieptewerking aan de omgeving, gelijk een voorwerp door een kunstschilder in een schilderij geplaatst wordt om dieptewerking te versterken.

Ik hield van het bouwwerk en het beeld dat het aan het Havenrak gaf. Ik heb geen duidelijke herinneringen aan de uitvoeringen die in de muziektent gegeven zijn, hoewel mijn vader er met de Broeker fanfare vele malen heeft opgetreden. Ik gebruik nu de weinig poëtische naam ‘muziektent’, want niemand sprak in mijn jaren over de Wilhelmina-tempel. Het was in het dorpsgesprek ‘de muziektent’.

Nu was er op het feestje ook een familielid, een import Broeker van het goede soort, betrokken bij kerk en samenleving, die vreesde dat de bouw de aanblik op het dorp zou verstoren. Hij had de muziektent nooit gezien en zijn voorstelling klopte niet met het beeld zoals wij het uit het verleden kenden. Ook was hij van gedachte dat er 's winters problemen konden komen bij het uitzetten van de ijsbaan. Wat dat betreft, konden wij hem geruststellen. Vroeger had je in Broek zes banen: twee rondgaande banen voor de zwierders en schoonrijders en daarbuitenom een rondgaande baan voor de hardrijders. De aanwezigheid van de muziektent was nooit een belemmering voor het uitzetten van de banen.

Ik zie met verlangen uit naar het moment dat de Wilhelmina-tempel weer in het Havenrak zal staan en wens de Vereniging Oud Broek in Waterland succes met de realisatie van dit plan.

*Wim Spaans
Dronten*

Cor Kaars en Herman Reurs, timmerlieden, namen in ruim veertig jaar zo ongeveer het hele oude dorp - en nog veel meer - onder handen

'Als je iedere dag een gebakje eet.....'

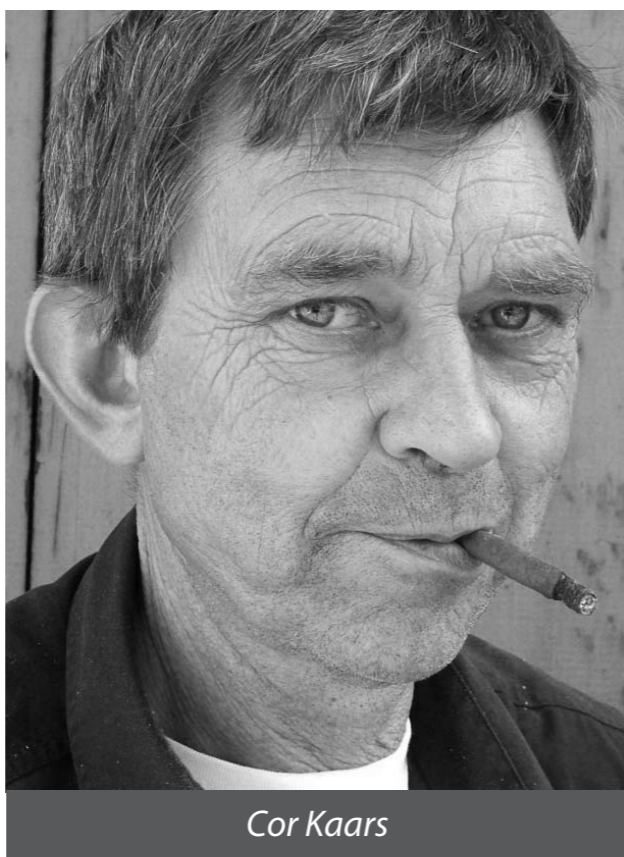
"In Broek hebben we heel wat huizen op een rijtje gezet," zegt Cor Kaars. "We hebben er flink wat gepakt." Herman Reurs: "We werkten als leerlingen bij Valentijn en Mol, toen dat bedrijf in 1967 werd overgenomen door Leguit & Roos. Sindsdien hebben we veel dorpshuizen gerestaureerd, niet alleen in Broek in Waterland, maar ook in Monnickendam, Edam, op Marken, de Zaanse Schans en in Amsterdam."

Cor Kaars (59) en Herman Reurs (58) zijn uitvoerder/timmerman. We spreken hen vlak voor hun vakantie in het huis van Kaars, een monument in Monnickendam. Reurs woont om de hoek. Kaars werkt dan nog aan het huis van Bruigom aan Havenrak 1, Reurs een paar honderd meter verderop aan het pand van Montfrans naast de winkel van Pels.

"Dat is een enorm groot huis," vertelt Reurs, "met, wat heel bijzonder is, twee dodenkamers." Dodenkamers? "Die werden alleen gebruikt voor het opbaren van een overledene. Een open haard, een bedstee, meer stond er niet in - ja, en dan wat pronkies, pronkstukken."

Cor Kaars: "Het huis aan Havenrak 1 was vroeger een bakkerij. Je kunt nog zien waar de oven heeft gestaan. In de keuken hebben we een regenwaterbak geplaatst; die had daar vroeger ook gezeten." Het pand is eigendom van Vereniging Hendrick de Keyser, die monumenten restaureert en verhuurt. "Allerlei frutsels die er niet bij hoorden, zoals een kleine serre rechts, moesten worden weggebroken. Het ronde klompenhok aan de linkerkant mocht blijven: dat hebben we opgeknapt."

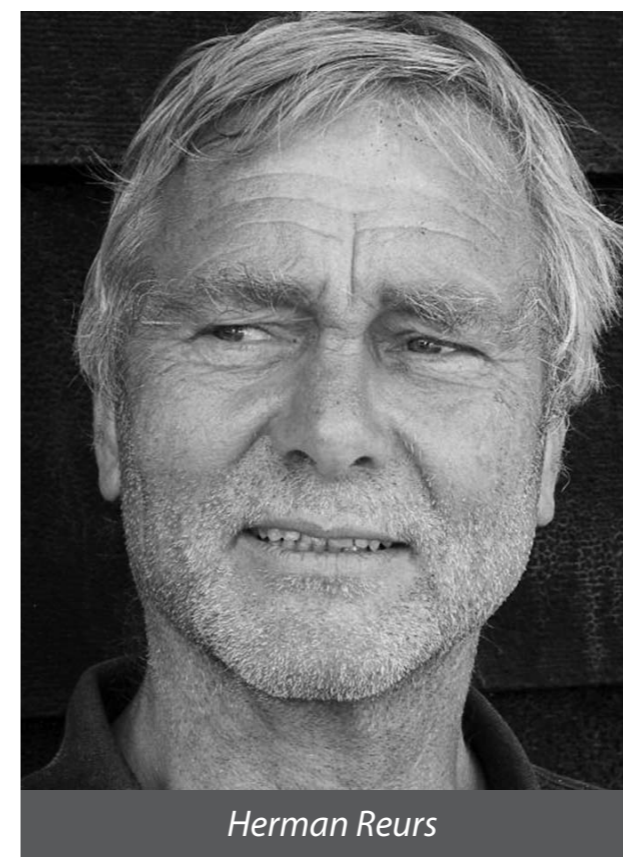
Voor Hendrick de Keyser werken, voelt anders dan werken voor een particulier opdrachtgever, vinden de timmerlieden. Kaars: "Een particulier leeft enthousiast mee met de restauratie van zijn huis, met de komst van een knappe badkamer, een nieuwe keuken. De man die namens Hendrick de Keyser komt kijken of de restauratie goed loopt, heeft minder binding met wat er gebeurt, want hij gaat niet zelf in het opgeknapte pand wonen."

Cor Kaars

Het eerste huis dat Kaars eind jaren zestig onder handen nam, was Roomeinde 13, nu Waterland Art Gallery van Olaf Klijn. "Dat pand was destijds van Henri Hoek, die in stoffen zat. Het was een bouwval, bewoond door drie, vier gezinnen, maar Hoek had toen al door, dat het prachtig kon worden. Architect Philippona zocht uit hoe het oorspronkelijk was geweest, maar een gebouw zelf heeft ook heel wat te vertellen. Hoe verder je het uitkleedt, des te meer je aan de weet komt."

Kaars en Reurs hebben zo ongeveer het hele oude dorp onder handen genomen. Behalve met 'oudbouw' hielden ze zich bezig met nieuwbouw in traditionele stijl, bijvoorbeeld van het hoekhuis aan Leeteinde 24.

Herman Reurs

Aan welk karwei bewaren ze de mooiste herinnering? Voor Herman Reurs is dat de restauratie van Het Beroemde Huis aan De Erven, waaraan hij drie jaar heeft gewerkt. "Door de lagen verf heen, kon je de muurschilderingen zien zitten. Ik kon me er heerlijk uitleven." Mooi werk was ook het bouwen van de boerderij van De Vries, nu van Hermans, aan de Overlekergrouw. "Alleen de voorgevel was blijven staan."

Cor Kaars heeft een paar favorieten, waaronder het pand van Husslage aan Laan 22 met zijn mooie bedstee op zolder. "Daar sliep de bediende van de boer in." Neeltje Pater dat in de jaren tachtig door brand werd verwoest, moet beslist ook worden genoemd. "En het huis van Hans Witte aan Laan 18; we hebben het rechtgezet." Herman: "Ja, we hebben vaak panden die helemaal uit hun voegen waren geraakt een duwtje hier gegeven, en een schop daar, zodat ze weer rechtop stonden." Mooi werk dus, dat veel voldoening gaf? "Ja," antwoordt Herman, "maar je raakt eraan gewend. Als je iedere dag een gebakje eet...."

's Avonds wisten ook familie en vrienden de vaklui te vinden, terwijl ook aan het eigen huis altijd wel wat te doen was. Cor: "Een interieurtje hier, een bedstee daar, van alles hebben we getimmerd." Herman: "Kinderen vinden het tegenwoordig leuk om in een bedstee te mogen slapen. Voor mijn kleinkinderen heb ik ook bedsteetjes gemaakt."

BELANGRIJKE AANVULLINGEN COLLECTIE

De collectie van Vereniging Oud Broek in Waterland is ook de afgelopen maanden weer met enkele waardevolle objecten en boeken uitgebreid.

Van de **Broeker Fotoclub** kregen we een mooie overzichtsfoto van Broek in Waterland uit 1968 en enkele foto's van de restauratie van de kerk.

Atsie en Wim Drijver schonken ons de volgende boeken:

- 'Een huis voor het woord. Het protestantse kerkinterieur tot 1900' door C.A. van Swighem.
- 'De eerste herinnering. Oudste herinneringen van bekende personen en dorpsgenoten' door Nico Scheepmaker.
- 'Over alles' door Nico Scheepmaker, bundel columns samengesteld door Tim Krabbé.
- 'De monumenten van geschiedenis en kunst van Waterland & Omgeving' door J.J.F.W. van Agt.
- 'Dit land boven het IJ' door J.J.Schilstra.

Van **de heer en mevrouw Oud** kregen we:

- 'Voorwaarden en bepalingen tuinen huren van de Diaconie'

Jaap Nieuwenhuis, voormalig inwoner van ons dorp, schonk ons:

- 'Portret van een huis, interieur aquarellen' door Jaap Nieuwenhuis.
- 'Leven en Werk van de schilderes Paula Thies' (echtgenote van Nieuwenhuis).

Zeven in ons bezit zijnde videofilms zijn onlangs door **Tatia Englebert** overgezet op dvd, zodat deze beter bewaard kunnen blijven en gemakkelijker kunnen worden afgespeeld.

Tenslotte ontvingen wij van **Sjoert Brevé** het stomme filmpje 'Een natte Broek in Broek in Waterland'. Hij schonk dit op zijn 65ste verjaardag, die hij als Oud Broeker vierde in het Broekerhuis. Tot en met de lagere-schooltijd bracht hij zijn jeugd jaren door in Broek.

LUCHTFOTO'S VAN HAVENRAK EN OMGEVING.

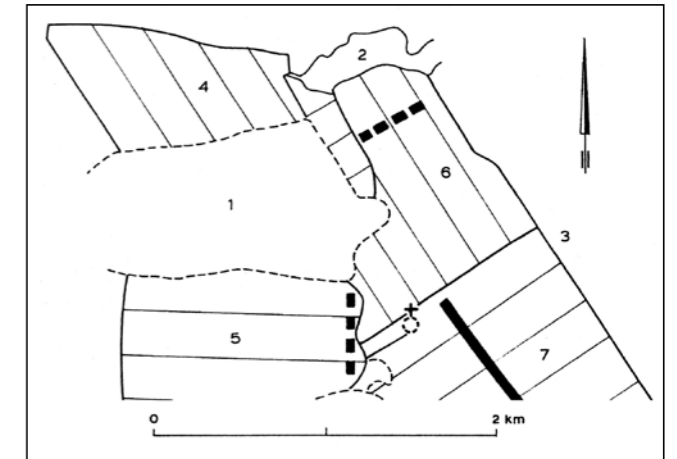
Tijdens de Open Monumentendagen op 12 en 13 september zijn in de Broeker kerk schitterende luchtfoto's van Havenrak en omgeving te koop. Ze kosten tien euro op A4 formaat en vijftien euro op A3 formaat. Mocht U deze dagen verhinderd zijn, dan blijven de foto's nog een week verkrijgbaar tijdens de KERK OPEN uren (van 10 tot 16 uur).

ZAAGTANDONTGINNING

Als je door de weilanden rondom ons dorp wandelt, kun je als je goed kijkt de geschiedenis van de ontginning lezen in de slootpatronen. In de loop der eeuwen is aan die patronen niet veel veranderd. Alleen in het dorp zelf zijn de meeste sloten gedempt. Nog niet eens zo lang geleden liepen de sloten van de weilanden door tot in het Havenrak of het Dee. Enkele zijn nog intact, zoals de sloot bij het Broeker Huis, de sloot bij de oude school en die op de Erven tussen de families Koeman en De Graaf.

Als je kijkt naar het water in en rond Broek, heb je welbeschouwd twee soorten, namelijk 'natuurlijk water' en 'door mensen gemaakt water'. Het Havenrak, het Dee en de brede veenrivier, de kromme Leek bij de Van Disweg, zijn natuurlijke oeroude waterlopen. De andere sloten zijn ruim duizend jaar oud en gegraven door mensen om het veen te ontwateren. In de tiende en elfde eeuw kwamen hier boeren om veen te ontginnen. Ze wilden een bestaan opbouwen met graanteelt op de hogere vruchtbare delen en het houden van vee op het lagere armere land.

Banne Broek in Waterland: veronderstelde nederzettingen uit de ontginningsperiode (geschematiseerd). Wegen en waterlopen: 1. Noordmeer; 2. de Leek; 3. Buitenweerdergouw; 4. Oude Vennen; 5. Woudweeren; 6. Keerngouw en Leet; 7. Binnenweeren.

De mensen woonden verspreid op hun ontginningen, maar vaak wel in heel kleine nederzettingen bij elkaar. Een methode om hun huisplaatsen te lokaliseren, is het zoeken naar huisscherven, het 'archeologisch landlopen'. Daar waar sloten gebaggerd worden, vind je langs de kant vaak scherven van aardewerk. Ook in molshopen worden scherven gevonden. Door op een kaart schervenvondsten weer te geven, ontdek je schervenconcentraties. Zo heb je zonder spit- of graafwerk op een simpele manier in beeld waar de mensen woonden. Door de scherven te dateren is in veel gevallen met enige zekerheid vast te stellen in welke eeuw men er woonde. Op de schematische kaart, (Jurjen Bos) ziet u bij ontginningsblok 6 de oudste huisplaatsen en in blok 7 de jongere. Ter oriëntatie: nr. 1 is de Noordmeer, nr. 2 de Leek bij de camping, nr. 5 de Woudweeren.

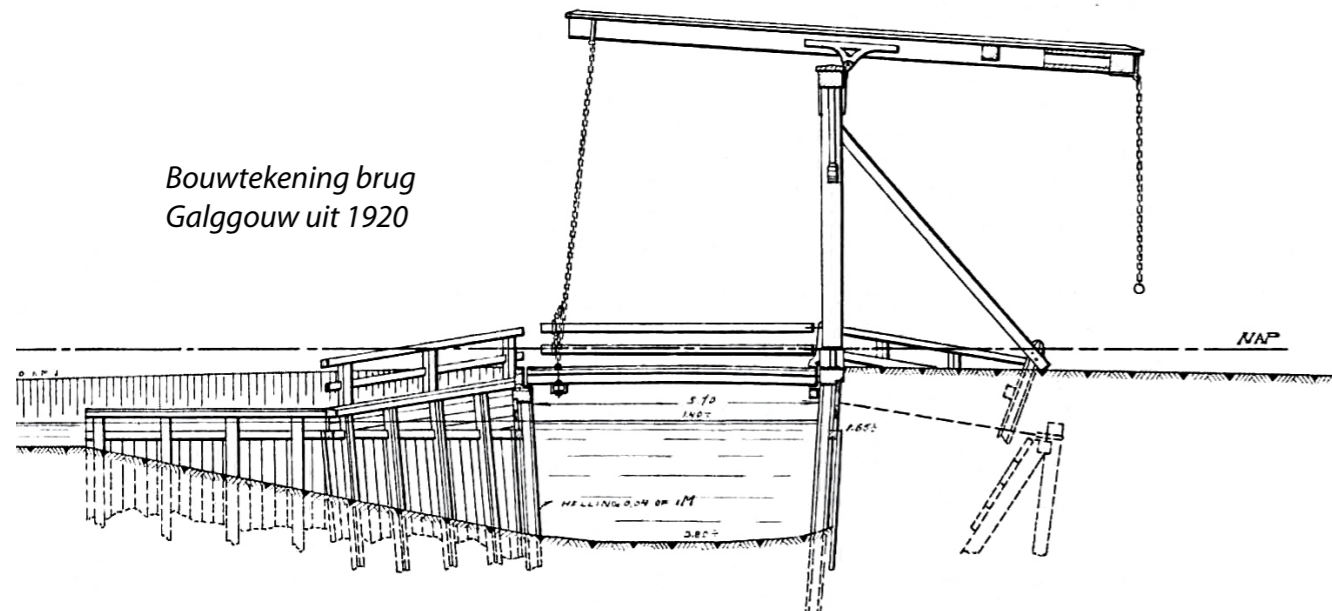
Op het kaartje zijn de slootpatronen niet aangegeven, maar op de percelen aan de westkant van camping De Leek is iets bijzonders te zien. Een aantal percelen heeft daar een huisplaats op een smal uitlopend stukje: dat is de plaats waar de kolonisten zich vestigden. Een rij percelen met zo'n smal stukje noemen archeologen een zaagtandontginning. Bij de Leek is dat nog duidelijk te zien: een historische plek uit ± 950 na Chr., waar de eerste boeren zich vestigden. Zij begonnen met wat wij nu nog doen: veengrond ontwateren om zo landbouw te kunnen bedrijven.

BRUG TERUG OP DE GALGGOUW!?

In de vorige eeuw stond er een houten ophaalbrug op de Galggouw. Die brug was nodig om de Volgermeerpolder per boot te bereiken. Er zijn nog veel foto's uit die tijd. Nu ligt er een plan om de brug weer op de oorspronkelijke plek terug te zetten als onderdeel van de sanering van de Volgermeerpolder. Volgens Projectbureau Bodem van Amsterdam zal de voormalige stortplaats in de loop van 2010 toegankelijk zijn voor het publiek.

GESCHIEDENIS

In 1920 begon de Veenderijmaatschappij Zunderdorp met de turfwinning van het gebied ten zuiden van Broek in Waterland, dat nu bekendstaat als de Volgermeerpolder. Het vervoer van turf ging vooral per boot. Om het gebied per boot toegankelijk te maken, moest men een kanaal graven - de Veenderijgracht of het Veenderijkanaal - en een ophaalbrug bouwen op de Galggouw bij de schutsluis. De originele bouwtekeningen liggen in het Streekarchief Waterland in Purmerend.

Toen de turfwinning niet meer rendabel was, is de Volgermeer de stortplaats van Amsterdams huisvuil geworden, en later bekend geraakt als het grootste chemisch verontreinigde gebied van Nederland. De houten brug is in de jaren zestig van de vorige eeuw vervangen door een eenvoudige ophaalbrug om zo grotere boten voor de vuilstort te kunnen doorlaten.

Na de ontdekking van de gifvaten van Philips Duphar in 1980 is de brug vervangen door een dam met duiker. Van een brug is tegenwoordig niets meer te zien.

BRUG TERUG

Het Burgerkomitee heeft er al vanaf het saneringsplan in 2000 voor gepleit de originele houten ophaalbrug in ere te herstellen als onderdeel van de inrichting van de Volgermeer. Zo'n brug, die goed past in de regio Waterland, zal een blijvende herinnering vormen aan de veentijd. De brug vormt samen met de Veenderijgracht, het sluishuis op Galggouw 7 en de huizen aan de Wagengouw (het 'rode dorp') een logisch geheel.

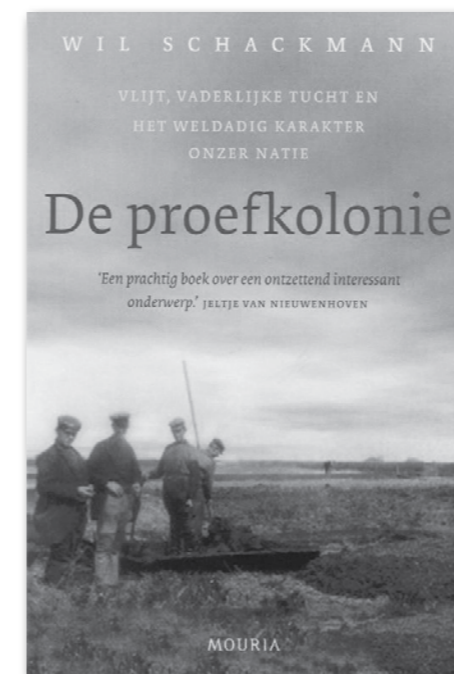

Beeldmontage brug op Galggouw (foto: Vista, landscape and urban design)

Met een vergelijkbare brug is een fotomontage gemaakt zoals de situatie op de Galggouw er in de nabije toekomst zal uitzien. Laten we hopen dat dit ook echt werkelijkheid wordt. Ik houd u op de hoogte van de vorderingen.

Goof Buijs

Donderdag 19 november Wil Schackmann in Het Broeker Huis

NAJAARSLEZING VAN DE VERENIGING OUD BROEK IN WATERLAND EN HET NUT

De proefkolonie

Vlijt, vaderlijke tucht en het weldadig karakter onzer natie.

'Zwaar en traag, oneindig traag, schommelen de ossen over het zandpad dat van Steenwijk naar Vledder voert. Twee aan twee trekken ze een platte kar over de ongelijke weg. Naast de voorste ossen wandelt de drijver, op de karren houdt een bont gezelschap zich in evenwicht.

Mannen, vrouwen - van wie eentje hoogzwanger - en kinderen. De meesten met niet meer bij zich dan hun lijfgoed, een enkeling koestert het familiebezit in een plunjezak.

De jongste is Jannetje Metz uit Amersfoort, twee jaar en

een paar maanden, de oudste de eenenvijftigjarige Jan Cornelis Westerveld uit Broek in Waterland.

Zo begint De proefkolonie van Wil Schackmann. Het gaat over Frederiksoord, de eerste kolonie die door de Maatschappij van Weldadigheid is gesticht. In deze nederzetting wilde zij verarmde landgenoten uit heel Nederland 'opvoeden' en een kans geven op een beter leven.

*Vijftig jaar geleden kwamen eerste bewoners naar Corn. Roelestraat
en Dokter C. Bakkerstraat*

'We kochten ons huis uit de put'

Aukje en Cees Kesting woonden in Amsterdam, toen Cees eind jaren vijftig van een collega hoorde dat 'ze in Broek in Waterland een aantal huisjes gingen bouwen'. Zij eropaf. "Ze waren al paaltjes aan het uitzetten in het grasland." Via een makelaar kochten ze een twee-onder-een-kapwoning aan de Corn. Roelestraat. "We hebben ons huis uit de put gekocht," zegt Aukje Kesting-Schaafsma "uit de bouwput, ja, op tekening dus."

Het is dit jaar precies een halve eeuw geleden dat de huizen aan de Corn. Roelestraat en de Dokter C. Bakkerstraat werden opgeleverd. Nieuwbouw in een oud dorp; voornamelijk koop-, maar ook een aantal huurwoningen.

Aukje en Cees Kesting, tachtigers, wonen nog steeds in de Roelestraat. We spreken hen samen met twee 'eerste' bewoners van de Bakkerstraat, Nel en Rinus Haars, beiden zeventigers. Rinus groeide op in 't Schouw, Nel Haars-de Vries komt uit Purmerend.

Familie Kesting in de Corn. Roelestraat

"Wij kregen twaalfhonderd gulden subsidie; trek je die af, dan hebben we achttienduizend gulden voor dit huis betaald," zegt Haars in zijn zonnige achtertuin. Kesting: "De Roelestraat was iets duurder; ik denk dat ons huis twintig- of 22-duizend gulden heeft gekost." Een prikje, nu.

Nee, van protesten tegen bebouwen van het grasland was destijds geen sprake. "Integendeel, we voelden ons heel erg welkom," zegt Rinus. "Burgemeester Te Boekhorst was blij, dat er voldoende liefhebbers voor de huizen waren en dat alles op papier werd verkocht."

Zodra de huizen waren bewoond, zette Te Boekhorst de nieuwkomers aan het inburgeren. "De burgemeester animeerde ons om te leren bridgen. Hij kwam eens per week met een leerboek naar café Concordia aan de Dorpsstraat en dan gaf hij ons les," vertelt Rinus. "De hele buurt kwam naar Concordia; wij bridgen nog steeds." Cees Kesting: "Nee, wij bridgen niet meer; wij zitten een goed deel van het jaar op onze boot in Friesland."

"We hadden toch ook een reisvereniging?" herinnert Nel Haars zich. "Dan maakten we met de bus uitstapjes, waar we altijd erg van genoten." Rinus: "Als buurt deed je ook mee aan de 5 mei-viering." Hij haalt een paar foto's tevoorschijn. "Dit is de Blue Lady,

die wij hebben nagemaakt. We kregen er een prijs voor. De Blue Lady was het schip, dat van Amsterdam via Broek in Waterland naar Volendam voer."

Op een andere foto zien we kinderen in klederdracht achter een grote hoeveelheid aardappelen. "Toen hebben we de Aardappeleters van Van Gogh uitgebeeld. We moesten altijd iets bedenken, waarbij we veel kinderen op de praalwagens kwijt konden."

Burenhulp sprak vanzelf. Cees: "We hadden eerst flessengas, daarna kwam er olie op de markt en werd het interessant om centrale verwarming te nemen. Dan zei je met vier, vijf burens: laten we samendoen, dan is het goedkoper. Piet Beets, leraar bouwkunde, was voortrekker bij het aanschaffen van de installaties en het ingraven van de tanks. Eduard Seller was als elektricien ook deskundig, terwijl ik als domme-kracht met kruiwagens sleepte."

Net zoals jonge nieuwkomers nu, zetten de 'oude' nieuwkomers zich in voor van alles en nog wat. Een fatsoenlijk consultatiebureau was er bijvoorbeeld niet. "Met mijn baby moest ik naar de Leerkamer in de pastorie aan het Kerkplein," vertelt Aukje. "Geen doen, want daar werden ook de overledenen opgebaard." Cees: "Ze hebben ook nog in de bibliotheek gezeten; de druppels vielen van het plafond op de baby'tjes."

Rinus: "Een nieuw gebouw voor het Witte Kruis, later het Groene Kruis, was hard nodig. We hebben aandeleetjes verkocht voor een nieuw gebouwtje aan het Nieuwland, waar nu het peuterdagverblijf zit."

Cees Kesting herinnert zich de schrik, toen duidelijk werd dat ze niet ver van een gifbelt, de Volgermeerpolder, woonden. "Ik werkte in de chemische industrie, dus ik wist wat voor rommel Philips Duphar daar had neergegoid. De belt brandde nog toen wij hier kwamen wonen. We hebben een club gevormd, die tegen de vervuiling streed; dat was flink opboksen tegen ambtenaren en hun regels."

De echtparen Kesting en Haars zijn niet de enigen, die al vijftig jaar op dezelfde plek wonen. Nel Haars: "Cees Leegwater woont er ook al zo lang en de familie Kroon, Annie Mandé en Rie Beets zitten er ook al vanaf het begin. De overige eerste bewoners zijn verhuisd - of ze zijn inmiddels overleden."

*Rinus Haars, Cees Kesting, Aukje Kesting
en Nel Haars.*

OUDE ANSICHTKAARTEN VAN BROEK IN WATERLAND

**12 en 13
september 2009
in de
Broeker kerk**

Zet alvast in uw agenda:

OPEN MONUMENTENDAGEN

Vereniging Oud Broek in Waterland heeft met behulp van de verzamelaars en kenners van het oude Broek, Adrie Beunder en Jaap van Rijn, een verzameling oude ansichtkaarten van Broek in Waterland bijeengebracht in de Broeker kerk. Ook zal een aantal oude landkaarten te zien zijn.

Openingstijden: zaterdag 12 september van 10 tot 16 uur en zondag 13 september van 12 tot 16 uur. Op zaterdag is er van 14.30 tot 15.15 uur een orgelconcert in de kerk; de tentoonstelling kan dan niet worden bezocht.